№ 66. Neue Jüdische Zeitung. II. Jahrgang.

נייע יידישע צייטונג

דיא „נייע יידישע צייטונג" ערשיינט יעדען מאנטאג אונד דאנערסטאג.

פראנומעראציאנס - פרייז:
נאצ'יאהריג 7 לל. — קר.
האלביאהריג 3 „ 50 „
פיערטעליאהריג 1 „ 75 „

דיא רעדאקציאן אונד אדמינסטראציאן בעפינדעט זיך:
Schiffmannsgasse 6, Budapest,
וואהין אויך דיא פראנומעראציאנס-געלדער צו זענדען זינד.

אינזעראטע ווערדען בילליגסט בעריכנעט.

ב"ה בודאפעסט, ה' טבת שנת תרמ"ב לפ"ק. Budapest, Dienstag, 27. Dezember 1881.

איינע פרינציפיעלל ענטשיידונג דעם קולטוס-מיניסטערס.

עס איזט אינשטרייטט, דאס דיא פערפיגונג דעם אונגארישען קולטוס-מיניסטערס, וואנאך דיא לעהרער אין דען יידישען שולען קינדסטהיל פאן דער שולבעסוך לייגען דעם פאשטשוהעדס אדער זאגטס איינען אנדערען גנעמינדע-מיט-גליעדעס ניכט אבהאנגען, דאס היסט, דאס דיא לעהרער דעפינטיף אנגעשטעללט ווען — איינע גערעכטע איזט. אנדערוויסס עדאך ווירד עס וואהל נימאנד בעצווייפעלן, דאס מיט איס-נאהמט אין זאך-הייגונגן, דיא מיסטען לעהרער דיעזע פריהערליכע פערפיגונג דעם קולטוס-מיניסטערס ניכט פערלייגען. עס עקסיסטירט וואהל אייניגע גמינדען אים נאנצען לאנדע, דיא דיעסבעצעגליך לידער ניכט דיא טורהיסטען עפאהרונגען געמאכט האבען. דיא גמינדען, דיא מיט נראסען עגאיזמוס אונד מיט רעזענען אפפען שולען פרייסטען, אין דער מיינונג, דאס זיא הערווארד פיר דיא עריגינאלע הונג אידער קינדער גזנאהמען האבען, איבער-ציינגט זיך זאך באלד, דאס זיא גענאראדע דאס גענעמטהייל דעססען פרייבט. וואס זיא אנגע-שטרעבט האבען, דענן דיא לעהרער, געשטיצט אויף דיא וואלטהאטען דעס צי אידרעס פאר-טהיילע בעשטעהענדען גנעזעצעס, ערפיללען ביא וויישעס ניכט אידער פאלגטס. דיא פערבען זאגאר, דארט וואו דאך פערבעס-סערן זאללטען אונד ווערדען נאר באלד דיא שרייאנגען דער גמינדען אויס דער שטאדט אונד אין אנדערע לעהרער אנגעשטעלט ווערדען.

אין דער יוד.-ארטה. גמינדע צו פאר צאנ האט זיך עבען עטצט אין זאלכער פאלל ער-אייגנט, דער — איבל מיט אייגר האלטבארקייט פרינציפיעללען ענטשיידונג דעם קולטוס-מיניס-טערס גגעזעגט — בעראנגט גגמאכט צו ווער-דען פערדיענט. — אין פראגא נאמליך וואהרד פאר 2 יאהרען אין לעהרער. נאמענס אונזר פראגער (עטצט היסט ער הערגנדר), איינגעבראכט אין אייגנאמען. פאר אונד נאך פאר פאלגטער אייפאהרט שיפעלטע אין אייגנן אין אייסרסט פיאממען אין טהאראקסען. עי בעזוכטע פליסיג דאס בית הכנסת אונד מאכטע זאגאר בים ר"ב אייגע שאלה. אב ער זיין ווייב, דאס „אין דיא איינגנע האאר" גגעהט, גיכט מגיש זיין זאלל. קיים וואר יעדאך דאס פראבע-יאהר פאר איבער, דא וואר דער הערר לעהרער ווייא אומגעגעבסעלט. ער גרינדעטע אייגע אונגארישע שטיטצע אונד שרייבט אם ש"ס, ער שפיעלטע אפפענטליך בילל-לאר-אם שיך אין דען קאפפעע-הייזערן, ער פיהרט אם שבעתן פער אייזענבאהן, ביא יעדער אפפענטליכען צוזאמענקונפט וואר ער דאבייא אונד אם אפפענטליך ריפות. דען מינדערן אונד-טערזאגטע עי, רעליגיאן אונד הערבאיט צו לערנען. „צו וואס זאלל איך דיעס, דיעפאן ווערדען אידער דאך ניכט לעבען קאנגען", פלעגט-טע ער דען מינדערן צו זאגען. עי פערהאנדטע אין זיינגס בלאטטע דיינע גמינדע, דען דאבבע-נער אונד דאס גאנצע ווערגטהום, מיט איינעם וואר-טע: „לא הגיה עכיה שבעים".

גמינדע אונד דאבבינער ווארען מאכטלאז גגענגאבבער דעם פריידען דיעזעס לעהרערס. ער לייס עקסקומיצירן, דענן מאן איהם ניכט פינקט-ליך צאהלטען, דענן דער שיל-אינשפעקטאר אונד זאנסטיגע בעהאדרען אינטערשטעטצען איהן,

דיא רעדאקציאן אונד אדמינסטראציאן בעפינדעט זיך:
Schiffmannsgasse 6, Budapest,
וואהין אויך דיא פראנומעראציאנס-געלדער צו זענדען זינד.

אינזעראטע ווערדען בילליגסט בעריכנעט.

אונד אלס דיא גגעמינדע זיך עגדליך אן דאס מיניסטעריאלס ווענדעטע, וואורדע דער לעהרער, אינפאלגע בעפיעהלונג דעס שול-אינשפעק-טארס אונד דעס פערוואלטונגס-אויששוססעס, ערסט רעכט לעבענגלענגליך אנגע-שטעללט. אונד זאמט בעגאנגן דער לעהרער ערסט רעכט נאך הערצענגסלעט צו ווייטהשאפ-טען אונד זאהרדע אייגע אינערטאגאריכע פאלגע פיר דיא גגעמינדע אונד אין פערדערבער דער יוגגענד. דיעס קאנגטע עדאך זא ניכט בלייבען. דיא גגעמינדע פערלאנגטע נון בים שטאדטשען בירגערמיסטער-אמטע, דאס מאן גגענען דען לעהרער אייגע דיסציפלינאר-אינטערזוכונג אייל-ליגטע.

דער בירגערמיסטער, אין גגערעכטער מאנן, עקלארטע, דאס גגבדעם עס זיך היער איס-שליעסליך אים אייגע רעליגיאנס-אנגעלעגענהייט גגהענדעלט, זא דיעזע ער אין דיעזע זאכע ניכט אייגנרייפען, זאנדערן איבערשיקטע אומטליכע אכטען דער דירכזדירענגס-קאממיססיאן, דאמיט אים איטאגאמען ווענע דיא אינטערזוכונג אב-געהאלטען אונד דאס ווייטערע פערפיגט ווערדע. דיא דירכזדירענגס-קאממיססיאן לייס נון אין קאנצאנ אם שטאדט-הייזע. דורך אייגען דעלעגירטען, דיא אינטערזוכונג אבהאלטען. לעהרער-פארשטעהער אינד צייגען וואהרדען אים וויגגען דעם בירגערמיסטערס פאר גגעלאדען. נאכדעם דיא אינטערזוכונג קלארגעשטעללט, דאס דיא אנקלאגען גגענען דען לעהרער בעגיינדעט זינד, פערפיגטע דיא דירכזדירענגס-קאממיססיאן, דאס דער לעהרער ווייגס אמטעס אפפארט ענטהאבען אונד אינשטאמט דיגער אין אנדערער לעהרער אנגעשטעللט ווערדע.

הערגגגר פיהרטע נון גגענען דיעזע פערפיגונג פאלגגע בים קולטוס-מיגיסטער אונד וואורדע הערגגן פאן קאממאט אונד שול-אינשפעקטאר קראפטגמס אינטערשטעצט. דער קולטוס-מי-גיסטער פאللטע זיך עדאך פערגאלאסס, צו גגעשטעהן: דאס גגבדעם דער לעהרער הע-ראגגר (פראגער) זיך גגגגען דיא יידישע רעליגיאן פערגאנגגען, דיאס אינגאלגע דער אינטערזוכונג קלארגעשטעللט וואורדע, זא ווירד דיא פערפיגונג בעטרעففס דער ענטהבונג דעס לעהרערס בעשטאטיגט, דא אין לעהרער דער זיך גגגגען דיא רעליגיאן פערגאנגגען, אللס לעהרער גגיכט ווירקגען דארף.

עס איזט דיעס אין וואהרהאפטער זינגע דער יידישען אטמאגמע אונד דאהער אין קרייש השם, וועלכער אللגגמהאלבען בעקאנגט גגמאכט צו ווערדען פערדיגט.

נייעסטעס אויס אللען לאנדערן.

* (איין אונערהערטער געווינס-סגנסצוואנג.) אים וויען ווירד פאם 23-טען דעצעמבער טעלעגראפט: דיעסען מגרהערער יידישען גגמינדען אונד דאבבגינגען אבערייס וואורדען דעס קולטוס-מיגיסטעריאלס גגזוכט אינ-טערבעטטעט דעס אינהאللטעס, דיא יידישען קינדער אן מאבבאטה אונד פייערטאגען פאם בעזוכע דער אפפענטליכען שולען צו בעפרייען. דער קולטוס-מיגיסטער ריבטעטע נון אייגען עי-יידישען גגמינדען שול-בעהערדען מט דער וויזונג, דאס דיא יידישען מגדער אויך אם שבת אונד יום טובים דיא אפפענטליכען שולען בע-זוכען מיססען. — זא וויט דיא מעלדונג. ווייר פאגגען גגן: וואס דיא גגעמינדען אום דיא רעליגיאנס-פריידהייט אין אסטערריייך אויס, וועגן דאס קוי-טס-מיגיסטעריאלס דיא יידישען קינדער צום בע-זוכע דער פאם אטמאט. מעהרערע יידישע בראגגגגען אויס אנקגען שווערדען בעריבבט אונד פעגסטער איגגגשלאגגן. דאס מילטאר מיסטע אייגשרייטען אונד שטעללטע דיא רוהע וויעדער הער. דער אגלאס דער יודען-העטצע וואר, דאס אינפאللגע אייגגס פאللשען פייער-לארמס, וועל-כער אגגגבלליך פאן אייגגס, ביא אייגגס מאשעגג-דיעבשטאהللע בעטרעטגגגן יודען אויס גגשלאגגן וואורדע, ביא דעם פערלאססען דער שטאדט-קורכע גגגגען 20 פערזאגגן ערדריקט אונד פיעלע שווער פערלעטצט ווארדען.

* (דיא פערלייסדזנגען דעס מע-רגגאיייטיגאונבערכטיגס.) וויא אינ-זערען לעזערן בעקאנגט זיין דירפטע, האט דער גאלאיישע דעפוטירטע מערגגאוויטץ אים לאנדטאגג צו לעמבערג גגגגען דיא גאלאיישען יודען פארמלכע אנקלאגגן ערהאבען. הייסס-זאכליך פערלאגגגטע מערגגאוויטץ: דיא רעגיי-רונג דיא איינאמארדערן, דיא רעווידיאן דער פארשיפטען אין בעטרעففס דער אייגאליטישען בעפאלקערגגגגגאיישען אונד דיא שפגגאיאל-גגזעטצע אויפזוהעבען, פערנער בעאגגטראגטע רעגיעלבע, דיא אגגייזונג פאן 10,000 גולדען צור ערפאישונג דעס תלמוד, וואס דארין רעליגיאזע אונד וואס צייולבעכטליכע פארשיפטען דיא, פערנער דיא רעווידיאן דער מאטרקגגן-בכיבער, בעזייטגגגג דער פאלקאممגגדען מסברכיבע, שטרענגגגגג

העדרמאן בורנער האטטע פאר אונגעפאהר איינגעאהרע געפריאהטעט: דיא עהרע ווערע איינע גלוסליכע געבליעבען. דעטטע ניכט דיא פאמעליע דער יונגען פרייא דורך צווישטט אונד האדער דען עהרבונד געשאפארט. דיא עייזיגן שטרייטפייען פ׳הרטען איינע פארלייפיגע פרעגע לאזונג דעם עהרענבירגסטסס שאן אין פ״פ״פטע מאנאט הערבייא אונד דיעזער צייט דרעננטען דיא עלטערן דער יונגען פרייא אנגעטער אין דיא געזעטצליכע שיידונג. אום דעם זיך גראנעדרען ווייבע צערשטרייאונג צו ביעטען, זאנדטען זיא דאסזעלבע אים פערפ״לאסטענען יאמטטער נאך ווייגן אונד פאר״רעגסטערן ווארלטטע דיא פון נאך קלייניאדריין שיקקען. וזא עס דאס חנכה-פעסט ביי״א פערוואנדטען פרעגע איבערגעגען זאללען. אין האמוואן פ״הלטע זיך דיא יונגע פרייא אונ־ וואהל אונד פערליעס דען וואנגאן. אום ע״פ־ ־ונט צו זיך צו נעהמען. אלס זיא דען וואנגאן ווידער בעשטייגען וזאללטע, זעצטעט זיך דער צוג נערארע אין בעוועגונג; איהר קוזין, דער מערצינער סאמוועל בורנער, דער מיט איהר פערייזט וואר, שטרעקטע אום איהר ביים אויפ־ שטיגען בעהילפליך צו זיין, איהר דיא האנד ענטגעגען; דיעביא געשאה נון דאז אונגליק, דאס בורגער, דאז ליבנגעוויכט פערליערענד, איבער דיא פרייא הינווג, אום דעם וואנגאן שווערצטע, ווידערצער דיא לעטצטערע זיא אונ־ גלקליך צו באדן פ״יעל, דאס איהרע פ״סט איף דיא שיעגען צו ליעגען קאמטע. אום נאכדעטע מאמענטע ביינגען דער אינגלקליכען דיא אדערע איבער דיא ביינע. וועלבע איהר אינטערהאלב דער קנע פערטליך אבנעדאקט וואירדען. דיא אר־מע פרייא וואירדע מיט דעם נאכדעטע אויהר נאכדעטע״ברבענדע אנגעלייגט וואר־ דען ווארען, נעך בודאפעסט נעבראכט. וזא איהר אין דער בוריהרישען קלייניק דעם פ״אפעסאר קאזוא טש ביידע פ״סט אבגעגאמטען וואירדען. דיא אונגליקליכע יונגע פרייא איזט ניכט נע־ שטארבען — וזיא דיעס אין דיעזענס בלאטט מעלדעטע — אנדערן בע״נדעט זיך דען אום־ שטענדען אנגעטעסטען צעטמיך וזאהל אונד דיי״פטע אין 5—6 וזאכען נעגעזוגן. דער מערצי־ נער בורגער, דער דיא נ״סטסלטענען־אר־ האטטע, נאך דער שרעקקענסצענגע ביידע פ״סט דער פ״ערגאנגליקטען צו פ״ערבידען אינד זא אייגע שטארבע בלוטונג צו פ״ערהינדערן, בעולייטעטע דיא פרייא נאך בודאפעסט צוריק. אם באהנהאפ פערליעס בורגער דיא אינגלקליכע אינד ע״ איזט זיטט דיעזער צייט פ״ערשוואינדען, מאן פ״רכטעט דאס ער זיך אין לייד אונגעטהאן.

* (איינע פ״ערשליקטע שטעקנא־ דעל). דיא נעהערען בעטט קליין שליקטע נאך אן מאה״. אים אונפאר״בכטיגקייט איינע שטעקנאדעל. דיעזעלבע קאם קייער אין דער קקהלע צו ליעגען אונד קאנגטע טראטען זאפאר״ט אנגעוואהרטער ווערצטעכיר הילפע ניכט עגנ־ פערנט ווערדען. דיא שטעקנאדעל וואנדערטע זיידערעס אין דער נורעגעל אויף אונד אב, דאז ארמע מאדכען דוסטעטע, וואורדע פאן מאנ צו מאנ אמאנערע, זיא דאס דיא פע״ איזטע״פעלטען עלעטערן שאן דער האפפנונג עגטאנגטען, איהר קונד נעגעזוגן צו זעהען. דיעזער טאגע יעדאך דאס מאדכען מיט מאדכען איינע איינערטס שטארכען הוסטענאפפאלל. נעלעגענעלהיך דעסטען דיא שטאק נעקרכטמטע שטעקנאדעל מיט דעם אויס־ נעגיאר״פעגען שליים צום פארשיין קאם. דאס מאדכען ערהאלט זיך נעמעהר איינגעגיילך.

ווייטערע פ״רכטפ״רייזע.

וויטצען. מהיים. 77—78 קילא 13 נולד 10 קר׳ ביז 13 נולד 30 קר׳. פער מ״-צער.

קאדן. אונגאריישעס 67—71 קילא 9 נולד 25 קר׳ ביז 9 נולד 45 קר׳ פער מ״-צער.

נעיסטע. פלאוואקיש 9 נולד׳ — קר׳ ביז 10 נולד׳ — קר׳.

קוקורוץ. באנאטער 7 נולד׳ 30—40 קר׳.

האפטע. אונגאריישער 8 נולד׳ 20 קר׳ ביז 8 נולד׳ 40 קר׳ פער מעטער-צענטנער.

לאטטא-צ״ינהונגען פאם 21. דעצעמבער:

ברינ׳:	3	15	66	15	42

אנצייגע פיר לעדערהאנדלער אונד שוהמאכער!

איך עמפפעהלע מיין נויט סארטירטעס לאנגער פאן פ״נסטעס פ״רמא וויקסלקדער פער קילא פל. 3,80 4,20 4,60.

האנפ״נג איילאנדער שארן אונד נעמזוקנ־ לעדער פער בישען פל. 10,50 14 18 16 22.

פ״רמא איינגעקטעצטע זזאהלע־הייטע פער קילא פל. 1,70 1,65.

אינאר״פלאזלכעס קונסטס־לעדער דיקעס, קילא 36 קר׳, דיינגעס קילא 39 קר׳.

ענגלישעס פלעקק- אונד בראנדזאהלען-לעדער פער קילא פל. 1,05 1,15 1,18 1,25. פ״ערנער אללע איינעזאה־ארטיקעל פיר שוה-ע״ציינונג, זאוייא איינגעגס פאבריקאט פאן אבערטהיילען, לאק־ קאפפען אונד ליסטען. איסטדיריכע פ״יינקו־ ראנטע שיקע איך אטומאנטס. אדרעססע:

Leopold Pless,

Budapest, Königsgasse Nr. 24.

יידישע אנטיקוואר-האנדלונג

דעם ״ שלעזינגער, לוויאן-נאססע נומ׳ 6 בודאפעסט.

קויפט אונד פערקויפט אללע נאטשונגען העבראישע ביכער. נעוואהרט דיא בעסטען פ״יזע פיר אלטע סאפ״ן אונד פערקויפט זעהר בילליג אלטע אונד נייע אינ״לאנגע: ספ״רים, רוף, טורים, רמב״ם, ש״ע שי״ת, אללע נאטשונגען נעבעט־ ביכער, טלתים עטצ.

בריעפליכע אנפ״רגאנגען ווערדען זאפארט בע־ אנטוואר״טעט, בעשטעללונגען נעגען נאכנאהטע עפפעקטואירט. ניכטקאנטינירגעדעס ווירד אום־ געטוישט. 4

ענטהאארנונגס-מ״טטעל

„דעפילאטאר.“

דאס בעסטע אינשאדליכע מ״טטעל, לייכט אנווענדבאר״. פארצוגעהען דעם יונגען זיינגס ארזיינק-נעהאלטעס אם״מטער שארליכען זאגע־ נאנגטען איירטס. — צו האבען אין דער אפא־ מהעקע דעם הערען יאונגע פ״ טאראס קאנינס־ נאססע אונד ביא ל. האנדטעל, אפאטהעקע־ וואיסצנער בולעוואר״ — פ״יין איינעס פלאש־ בעמס 1 גולדען, מיט פאסט-פערזענדונג 15 קר׳ מעהר. 4

דיא נייעסטע ערפינדונג

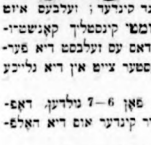

איזט דאס נאך פ״אפעסאר באנאנד אוס אמעריקא נייי־ פערבעסטערטע עלאאסט־ שע ברילבאנד פאן אאל־ לישטער. וואוהל פיר הער־ רען אלס אויך פיר דאמען אין פיר־ נדער; ווערבען אויזט אהנע פעדערן אוים זיינעס נומפ״ קינפטלך קאנשטי־ איירט אונד דאס דען צוויעק, דאס עס זעלבסט דיא פער־ אלטעפסטע בריל פון קיריצפטער צייט אין דיא גליכע לאנגע בריינגט.

פ״ריי״ז: איינפאכע פאן 6—7 גולדען, דאפ־ פעלטע פאן 10—15 גולדען, פיר קינדער אוס דיא דאלפ־ טע בוללינגער.

נייאפעס לאגער אין מוטטער-שפ״יטצען, לוזפ״-פאל־ פסטר, בעטטפ״-אינלאנגען, נומפ״-שפ״יטפפפען אונד אל־ לער נומפ״-וואאר״-ג״-אר״טקעל. — ביא ברוך-נאנדערן בוט־ טע אנזאטצנגען, אב דיעסטס. לינקס אדער אפפפעלט. זא איוך דיא ליבזוישטן. —1

בעשטעללונגען מ״טטעלטס נאכנאהטע אום־ גהענדע ביא

MORITZ POLLITZER, k. k. Bandagist,
Budapest, Franz Deákgasse.
Filiale: Königsgasse Nr. 8, neben dem Orzi'schen Hause.

פ״רוטפ״רייזע דער קאנדאללע פאם 22. דעצעמבער.

| | | | | |

איין ווּפּזיאנטער קאָפּעע־יודע אין מינכען דער־זעלבער דאָרף גענומען. דיא אוינשולדיג פּער־פּאָלטען זינד נאטירליך אימער דיא בראָפּען יודען; דער נעריצטע אונד פּראָוואָצירטע כרים איזט נעוואָהנט אין דער „אטטענטאָטער". — דער „נרינבערגער אנציינער" בעמערקט צו דיעזעס זיבערען עלאבאראט: מיט דעם „מאָפּפּערן אונד זאנסטן זא גוטען ליטעראטור" פליישמאנן דיא שטאאטסן־אנוואלטשאפט אין ערפאָרדער־לבע רעדען אונד דעמזעלבען וואהל ביבערינגען, דאס אין „מאָפּפּערער" מאנן זך, זיינן עך זך בעליידיגט גלייכט, איך אנדערע זייטע געגנ־טהאונג צו פערשאפפן האט, אלס דורך מיט־לעריישען מעסטערשטעלען. אבער וּאס זאָלל מאן אזאט זאגען, דיא אנגעבלך „קאָנזער־וּאטיו־כרייכטליכע" טעדעדענגען פערטרעטענדעס בראטט דיא פרעכהייט האט, איינע זאלכע טהאט צו שעשולדיגען, וּא ווייר מיסטען לידער זאגען צו רעכטפערטיגען, בלאָס דעשהאלב, ווייל זיא גיגען איינען יידישען מיטבירגער פערארבט וואהרדע. אינגעדטסט זאלכער שאמלאזנקייטען קאָנגטט מאן פאאסט צו ערגטסטליכען צווייפעל כאממען, זיינן מאן פיר דיא פרייהייט דער פרעס־סע קאָפּפּפּס. נאך איינער מינכענער צייטונג זאלל אבערמיר בעריישען זיינער פערשיאָרנטע ער־לעגענ זיין." — נייערען נאכרטטען צוזאָלנע איזט אבערמיר איך דעם זיינע דער בעססע־רונג.

* (בעליידיגונג דעס פּרעסטען בימסמאָרק) פיער רעדאקטערע שטאנדען אם 20. מ. פאר דער בעדילנער שטראס־כאמ־מער, אנגעלראכן, דען פּרעסטען בימסמאָרק בע־לייטיגט צו האבען. דער טהאטבעשטאנד וּאר פאלגענדער: אלס אם פרייטיגען אבמעד פּרעסט בימסמאָרק אין קרפאלאטען וּאר, ערהיעלט ער אין שרייבען אהנע אינטערשיעדס. אין דעזעס בריעפע וּאר דערע אדם מיט דעם מאדע נגדראהט, זיינען עך ניכט זיינע פאליטיק אייבנבט, זונדערע נאכין דייטשלאנד דאיגיריט. דעזער בריעף שלאס מיט דען וּאר־טען: „דיא בימסמאָרק־בריעס מיס איסגעראטטעט ווערדען!" דיא „נאר־דייטשע אלגעמיינע צייטונג", דאס אריגאן בימסמאָרכס, האט דען בריעף פערגעליכט אונד וּאללטעט דאריים קאפּיטאל שלאגען, אינדעם זיא דאצו בעמערקטע, דאס דער בריעף זיינע נינטשטעזיינג פאס לעזען דער

דיר גנעגאביבר שווייגען, זא מוס איך וּאהל מיינע גנעגנונג אינגעשטעלען, דאס מאסס, דיא פערלאנגטע אייזאלל וּאלל זיינע איינגעאמטליכיגטען איזבעגבען אים שטאאטע דער פאלגטע. וּאלל נכטט פעסטהאלטען אלס דען גלייכען אין דען אינגעגען נאטט אונד אים אייבנען ווערדען ווייא דיא אינגאגען רינגס אומהער? דאס וּיא פערגע פאן אונס! דורך דיא פערשטאנדע דעס הייליגטהומס, דורך דיא אייזאלאנגע דער באנדע דער נאטאגאבלאטט איזט אייזאלאלס בעטרעגט נכט פערשטאנדע וּאר־דען. ווייר זינד אונד בליבען דאס פאלך נאטטעס דאס ער אים עינטפעלט עלאלאס האט. דיא נאכקאמען אברהאם'ס זיינט פריידע, דאס קינדער יצחק'ס. דער זיין לעבען האט הינגעבען וּאללען פיר נאטט. דיא שפּאסלינגע יאקאבס, דיא נאטט דעם ווישו האט אפּגעגאנגען. אונד!זיינען אונס דאס אלעס נגרידטס אם דאס — דיא לעהרע אונזערע נאטטעס האט עס אונס נכט נגהאבט קאנגען אן דיעזע מיססען ווייר אונס אים זא עגנער אנשליעסען. דא דאס הייליגטהום אן טרוט מעגן דיעזע אונד קען אפּפּער אונזערע בעטרעגן וּהבע ברינגט. וּיא, ווייר וּאללטען אבלאססען פאן דעם עווי־גען לעבען, דאס נאטט עגפפאלגטעס האט אן אונזערע הערצען. ווייר וּאללטען אונס מיטשען אונזעלבטע, דאס נאטט אונס עגבע נעגעבען האט. דיא לאסטער דער הייליגען אינטשרישען? וּיענן ווייר אויך דורך אונזערע זינדען דיא פאלל דעס הייליגטהומס פערשטרעבט האבען, זא האבען ווייר דעסהאלב נכט אויפגעהערט, דאס עווי־גע פאלך נאטטעס צו זיין, אונד וּיענן ווייר אונזערע פאטער אים הימעל בליבען, זא וּיירד ער אונס ווידערום אונזערע קוקונגס נכלליך עגשאלטען. אונס נכט דער הייליגע עגטפעלד שאן אינגאנד נעפאלגען?

דאבען, אן־מיינע איך דאכטע, דאס ווייר אונזערע כרלן, אן־מיינע אונד מעדר זיין צו אייזאלגען אלס אללגע דער עדלע. פעלליגטס איזט דיא עגטשטאנדע דיס מעמפעלס אין יירשלים אין גלייך פיר אונס, וּיענן ווייר אונס נגמעכר עגטשליעסען. אונזערע יאנדערדיריסען אונד אינגאנגהיל בלייבען מיטגעגען. דער יידישע שטאאט דאס אינפגדארס צו עלסטערין, ווייר האבען קיינען לאנד מעהר אונד קיינען הארדען־פרינסען. דעס־האלב וּאללטען וּיא אונס בעמידען, נאנזן אינטערעסן אין דאס נגס בין יאמישע וּעלט־ריך."

„מיינסט דוא, — פאאטע קלבא שבא, — דאס ווייר נאכגעבן־דיינער ווערדען וּאללטען? !"

„ניכט דאך, — עגטגעגנעט פאאס, — איך פער־אביטיר דיא נאכגעבן אדוס'ס, אונד איך ווייר דיר לעבער שטערבען, עהע איך איינען שטיין ווערפען מאכטע נאך דעם מעגקער, זיא אם אידר טראיכטער נאכגעבן־דיינסטס עיהיישס. אבער עס נכט מוזיקנד דענגע, אין בעצוג אויף וּעלכע ווייר אונזערע איינגעטהיילגקייטען אבשטרעבען לאנגטן. דען גלייכען אן דען אינגאנגען נאטט מיססען ווייר אונס עגטפאלטען אונד אים אכרינען מיססען ווייר אנטר ווערדען."

איינע פיעלכע שטללע טראטט איין: מאן בעגי־שאאדט בעגיס־ווען, וּאס פאאסט אונגן וּאללטע, אונד דערכאלט ערווידערטע אידס ניכאאנד. דא עדהאב זיך רחל אונד שפּראך:

„נעשאאמטע מיר, אן נאטט־פריינד מיינע פאאטערס, דאס איך דיינער רעדע עגטגעגנעגנערטעט, צוואר בין איך נור אין אגוויססענדעס כאדגען, דעס עס פיעלליכט ניכט נגציעמט, אין נגגעגוואהרט עדאהרענער מאגנער ווייע מיינונג אויסצוגטטערקגען; איך דאכטע, בעגאאמט מאגנער מאגנע רעדען: אללין דא איך זגהה, דאס וּיא

דאמאלס וּאר עס שליממער אלס יעטצט. דיע מאכטיגע נבודנצער מרוב שלימעער פאר־לשטען נעוואלטזאם הינ־וּיגע אוים דיעזעס לאנדע, אונד דיא וּיענינגן, וּיעלכע עוויכלייטגען דוסטגען, מוסטען באלד דאריוף עגט־שלעפען. דאמאלס לאג וּדאא פערהדעס, בין זיך נאטט ווייגגס אפלקעס עבאאיטטע אונד אנטיגיעהיר עווינ־פּרוטט. ווער וּאר־ען דאמאלס דיא רעטטער אין־דאלס? עטווא דיא אבגעאללעגנען פּרוטטער אונד פּראפּעסטען? נין, דיא טרייגעלטיגגען פּפלעגער דער הייליגען לעהרע, נובבכל אונד יהושע, עזרא, נחמי אונד אידרע נגגאפּסען. אויך אוגס ווירד נור אין דער וּאגאלטטגסטען פּפלעגע דער נאטטס־לעהרע אונד אין דעם שטרגגסטען בעגאָ־מאכטגס אידרער הייליגען פּרעטטרפּסטען דאס קגעטיגע חיל עבלהגן.

אפּלל שפּאלץ אונד פּריידע שוישע קלבא שבא אויף זיינע בע־גגטטפּעזיגע עגלזהענדע מאכטער. מא־סוס אבער שפּראך:

„אונד דוא, אַ יונגפרוא, בעגיסטעטס דיך פיר דאס שטוידאגס דער לעהרע, פאן דעם דיין גנשלעגטס דיך אויסשלעגסט!"

„וּיענן איך אויך, — עגטגעגנעט רחל, — מיך דער עפּאָ־אישגע דער מרלדיגגן לעהרע ניכט וּוידדעגן דארף, אַן בליבעס אוס פּריוגן דאך דיא אדאם אויסאנדע, דיא מאגנער אונד יינגלינגע דאפּזר צו עגזיינגגן, אונד דיא קגדער פיר דיא צו עגציעהגגן."

„אך פּריכטט, — דאגטע פאאסט, — דוא עגגעהסט דיך אין פּרייטטפּייגן, וּועלכע דיך דער ווירכריקגיס עגט־פּיעהגגן, דאס דאפּיישע דיך אויס אין אגדעגעס אלס דאס דעס נבודנצער.)

(פאָרטזעטצונג פאלגט.)

שעדענער נאצאָנאלטאטען בעשטעהענדע, זינד בעריישט בעהאלט פּאָרדערונג דיעזעס פּראָגע־טעס גבילדעט וּאָרדען. דיא דיא בעפאָלקערונג דער טרקיא דורך דיא עראָגנגסטער דער לעפּע־טען יאהרע בעריישענד פּאָרדערונגען וּאָרדען אזט, זא זאָלל דיא מאָלאָנזדזונג קליינ־אזינס דורך יידישע איינוואנדערונג, וּעגען זך דיא ער־סטען פערזיכע אלס ערפאָלגרייך ערוויזען זאָלל־טען, אין גראבאבט מאסשאבבע צור איספּה־רונג בעראבט וּערדען.

* (דאָן טינגעל) פאר קרעצעס וּאָרדע אין קאמארן אין אינדזוויזדואוס פערהאפטעט. דאס זיך דאן מיגיעל נאנגטע אין דער אלטען גע־וּעזענער קאָרלסטעג־אפּפּעצער פּראָזעגטרטע־נאבדעס יעדאך דיא רייזע־שרייבטען ניכט אין אָרדענג נאָרען, וּוּאָרדע דער פּרעמדע אונטער דעם פערדאבטע, דאס ער שפּאָן זיא, דער בודא־עעסטער אבער־שטאדטהייסטאנגשאפט אבערליעפערט. דיער וּאָרדע דער פערדאבט דורך דען מאנשאנדר, דאס בייא דעם פּרעמדען אייגע לאנדקאָרטע פאן אנגנאָרן אונד מעהרערע צייכנונגען געפונדען וּאָרדען. נור נאך ערהאהט, זא דאס דיא אנגעלעגענהייט דעם מינסטעריאלס דעם אינגערן אונטערבריטטעס וּאָרדע. נאך גע־נוגער אונטערזוכונג שטעללטען זך יעדאך הע־רים, דאס דאן מיגעל אין גאנזע אינפאבטער מאלער אזט, דער אם הערע דעם שפּאנישען קראָ־פּראָטעזדענטען דאן קאָרלאָס אלס אַפּ־פּיצער בעגעגנען. נאך בעעגדיגונג דער אייפ־שטאנדעס פּליטטעטע זיך דאן מיגעל נאך דער שטייין אונד פאן הער אבער וּיינ נאך אנגנאָרן. דער געוועזענע אפּפּיצער, דער שליעסיך דעם הייזזינגען שטראָ־נערכטע אינגעלעגערטע וּאָר־דע, עראלאנגטע, נאכדעם זך דעססען שולדלאָ־זינגקיט הערוישטעללטע, פאר אינגגען מאנגן וּעדער זיינע פּרייהייט.

*(מידהאט פּאשאא אין דער פּער־באנגונג) אים לאנדען מעלעגעראָפּירט מאן אבער דיא אדט אונד וּייזע, וּוא מידהאט פּאשאא אין דער פּערבאנגונג אבערוּוּהרד וּוּאָרד, אפּלגעגדעס: מידהאט פּאשאא וּוּאָרד פאָרטוּאָר־דענד אין שטרעגגער האפּט נעדאלטען; צוויי־וּא שלוּאָאבען בעפּינדען זך שטעטס פאר זיינער עעללע.

דאבען, אן־מיינע איך דאכטע, דאס ווייר אונזערע כרלן, אן־מיינע אונד מעדר זיין צו אייזאלגען אלס אללגע דער עדלע. פעללליגטס איזט דיא עגטשטאנדע דיס מעמפעלס אין יירשלים אין גלייך פיר אונס, וּוּיענן ווייר אונס נגמעכר עגטשליעסען. אונזערע יאנדערדיריסען אונד אינגאנגהיל בלייבען מיטגעגען. דער יידישע שטאאט דאס אינפגדאָרס צו עלסטערין, ווייר האבען קיינען לאנד מעהר אונד קיינען הארדען־פּרינסען. דעס־האלב וּאללטען וּיא אונס בעמידען, נאנזן אינטערעסן אין דאס נגס בין יאמישע וּעלט־ריך."

„מיינסט דוא, — פאאטע קלבא שבא, — דאס ווייר נאכגעבן־דיינער ווערדען וּאללטען? !"

„ניכט דאך, — עגטגעגנעט פאאס, — איך פער־אביטיר דיא נאכגעבן אדוס'ס, אונד איך ווייר דיר לעבער שטערבען, עהע איך איינען שטיין ווערפען מאכטע נאך דעם מעקער, זיא אם אידר טראיכטער נאכגעבן־דיינסטס עיהיישס. אבער עס נכט מוזיקנד דענגע, אין בעצוג אויף וּעלכע ווייר אונזערע איינגעטהיילגקייטען אבשטרעבען לאנגטן. דען גלייכען אן דען איינגאנגען נאטט מיססען ווייר אונס עגטפאלטען אונד אים אכרינען מיססען ווייר אנטר ווערדען."

איינע פיעלכע שטללע טראטט איין: מאן בעגי־שאאדט בעגיס־ווען, וּוּאס פאאסט אונגן וּאללטע, אונד דערכאלט ערווידערטע אידס ניכאאנד. דא עדהאב זיך רחל אונד שפּראך:

„נעשאאמטע מיר, אן נאטט־פריינד מיינע פאאטערס, דאס איך דיינער רעדע עגטגעגנעגנערטעט, צוואר בין איך נור אין אגוויססענדעס כאדגען, דעס עס פיעלליכט ניכט נגציעמט, אין נגגעגוואהרט עדאהרענער מאגנער ווייע מיינונג אויסצוגטטערקגען; איך דאכטע, בעגאאמט מאגנע רעדען: אללין דא איך זגהה, דאס וּוּיא

דיר גנעגאביבר שווייגען, זא מוס איך וּוּאהל מיינע גנעגנונג אינגעשטעלען, דאס מאסס, דיא פערלאנגטע אייזאלל וּאלל זיינע איינגעאמטליכיגטען איזבעגבען אים שטאאטע דער פאלגטע. וּאלל נכטט פעסטהאלטען אלס דען גלייכען אין דען אינגאנגען נאטט אונד אים אייבנען ווערדען ווייא דיא אינגאגען רינגס אומהער? דאס וּיא פעגע פאן אונס! דורך דיא עגטשטאנדע דעס הייליגטהומס, דורך דיא אייזאלאנגע דער באנדע דער נאצאָנאלטאָטען איזט אייזאלאלס בעטרעגט נכט פערשטאנדע וּאר־דען. ווייר זינד אונד בליבען דאס פאלך נאטטעס דאס ער אים עגטפעלט עלאלאס האט. דיא נאכקאמען אברהאם'ס זיינט פריידע, דאס קינדער יצחק'ס. דער זיין לעבען האט הינגעבען וּאללען פיר נאטט. דיא שפּאסלינגע יאקאבס, דיא נאטט דעם ווישו האט אפּגעגאנגען. אונד!זיינען אונס דאס אלעס נגרידטס אם דאס — דיא לעהרע אונזערע נאטטעס האט עס אונס ניכט נגהאבט קאנגען אן דעזע מיססען ווייר אונס אים זא עגנער אנשליעסען. דא דאס הייליגטהום אן טרוט מעגן דיעזע אונד קען אפּפּער אונזערע הערצען לעבען. וּוּיא, ווייר וּאללטען אבלאססען פאן דעם עווי־גען לעבען, דאס נאטט עגפפאלגטעס האט אן אונזערע הערצען. ווייר וּאללטען אונס מיטשען אונזעלבטע, דאס נאטט אונס עגבע נעגעבען האט. דיא לאסטער דער הייליגען אינטשרישען? וּוּיענן ווייר אויך דורך אונזערע זינדען דיא פאלל דעס הייליגטהומס פערשטרעבט האבען, זא האבען ווייר דעסהאלב ניכט אויפגעהערט, דאס עווי־גע פאלך נאטטעס צו זיין, אונד וּוּיענן ווייר אונזערע פאטער אים הימעל בליבען, זא וּוּיירד ער אונס ווידערום אונזערע קוקונגס נכלליך עגשאלטען. אונס נכט דער הייליגע עגטפעלד שאן אינגאנד נעפאלגען?

ביי׳ר, וועלכער איינע וואנענ־לאדונג מיט בעזונ נאך פעטערבורג בעזאלקרעכט. דער קאיזער פ״אנ־טע דען בויער, ווארום ער ניכט ליעבער דיא בע־זען אין דען קאיזערליכען מאר־סס־שטאדט פעד־קיסע, דער דאך געווים פיעל בעזונ בריינכט. דער בויער אנטוואר־טעט: „אך, דיא הערר־ן צאה־לען איינעם צו שלעכט.“ דער קאיזער פ״אנטע, וויא״פיעל ער דענן פיר 100 שטיק בעזונ פעד־לאנגע. „אכט רובעל אונד 50 קאפעקען״, אנט־וואר־טעט דער בויער. „וועגן דיא זיא אז אכט רובעל גיבסט, זא וועדע איך דיא קיי״פען.“ דער בויער וואר איי״פערשטאנדען אינד דער קאיזער ליעס איהן דיא בעזונ צום מאר־סס־שטאדט פיה־רען. היער אנגעלאנגט, פ״אגט ער איינען בע־אמטען, וויא״פיעל פיר 100 שטיק בעזונ בעצאהלט ווערדע. דער בעאמטע ווייסט דאס ניכט. „נון זא ביי־נגען דיא דיא ביכער״, פעד־לאנגט דער קאיזער, „דיא ביכער זינד פערשאפפסען אינד דער בעטעפעלגדע אבער־בעאמטע איז ניכט דאהיים, לויטעט דיא אנטוואר־ט. מאן מאגע נאך איהם שיקען, איך וועדע איהן ווייאר־טען.“ דיא אויפ־רעגונג וואר זעלבסטפערשטאנדליך זעהר גראס, ענדליך קאם דער בעאמטע, „וויא־פיעל צאהלען דיא פיר 100 שטיק בעזונ״, פ״אגט דער קאיזער. דער אבער־בעאמטע ענטשיי־דיגט זיך, דאס ניכט צו ווייסען. ער וועדע אין דען ביכערן נאכזוהען.“ „ביי־נגען דיא דיא ביכער מיר־הער, איך ווילל זעלבסט דיא פ״אגע זעהען.“ מאן בראכטע דיא ביכער אונד עס שעללטעלט זיך הערוים, דאס 100 שטיק בעזונ מיט 22 רובעל בע־עכונג וואר־ען. „נון״, מיינט דער קאיזער, „איך האבע בעי 8 רובעל הונדערט פיר״ דיא אי־ינע־ען״פ, דיא וועדרען איך מיינע רעכנונג גע־שטעללט; דיא אבריגען 500, וועלכע דער בויער פ״הרט, איך וועדע זיא, מיט 22 רובעל דער הונ־דערט, דעם בויער בעצאהלען. עזאהר בלאם 8 רובעל אין דער רעכנונג אינטאגען.“ — דער אבער־בעאמטע קאם נאטערלך אם נאכסטען טאגע אם זיינע עמטלאסענג איין.

* (דיא אזראעליטישע געמיינ־דע אין נאמעסטאָ) — אזואער קאמטאט — פ״יערטע אם 18. דצ״מ. דיא יבילאאם דעם 25־אאר־יגען בעשטאנדען אדרער שלץ אינד צוויי־ער זיינ דער ערר־כטונג דער אנשטאלט אין דעריזעלבען וויר־קונגען לעדר־ער. אבראהאם שפטצער אונד אזוקע שלעזינגער. דיא אזוקע דיא אללגעמיינע מהיילנאהמע אויך דער בר־יסטליכען בעאמלקרונג״ דיא דיא אנ־וועזענהיט זאמטליכער האנראאצ׳ארען. אונ־טער איהנען דעם אבגעאר־דנעטען איישען פאב־רובסקי, דעם בעאמטען״קאר״פערס דער שטחל־ר־יכטער־אמטעס אונד בעצערקס־געריכטעס אונד אנדערע איינגעגעבענע. נאך דער פ״יער, וועלכע מיט דער אבזונגונג דעם הימנס בעאפפעלגט אונד ״ענעם דעם „מאאמס״ געשלאסענן אללען לעהרערן בה־ריא־ן־גשענקע בעבערריכטן. נאכמטטאאג פאנד אין באנקעט (מאהלצייט) שטאטט.

* (אין מינכען) דער הייפפ־שטאדט פאן באיערן, ערגעגעט אין נאכפאלגנדער פאלל, אבער וועלכען דער „באיערישע לאנד־באטע״, אין פפפפפפען־בלאטט. דען נאכפאלגנדען, פ״ר דיא קאנזער־וואטיפ דענגנגנס־זייטע דיעזעס בלאטטעס האבסט קאראקטער־סטשען בערריכט בריינגט: „(פערהאנגנספאללרע שטרייט אים אינע צייטונג.) מאנאאם, דען 12. דעצעמבער נאכמטטאאג ערהיעלט אים בארזעי־קפפפעזעזיז דער אלס נאסט אנזוענדע יידישע קריפפמאן, נאמענס אבערמייער, פאן אינגס לאנדערד־לייטענאנט אן צוויל דייא שוועדע דאלב־שטיבע וואפפן אינגר טאדטלך זין זאלל, אן דען אינגאדעלב־ה. בייריע ווארען אינגען אינגר צייטונג, דיא ערדע צערסט לעזען וואללטט, אן שטייט אן־אטהען, דער טהאטער וואר־דע זא־פארט פערהאפטעט, דער שוועדע־לייטענאנט יודע וואר־דע אן דאס קראנקנזיין געבראכט, פאן אינגע־צייגען ווירד אינס דער פאלל גע־שיכדערט דייא פאלגנ: עס וואר־ען אין 1 אינד אין האלב אוהר־ד־ינגע נאסטע אים באזוגע־ן־פפפפפעזעזיזע, דא אים דעזע צייט דיא בארזע מטשאנס־זייטע מאכטע אין נאסט־טאב אן אי־נען יודען הערראן, דער אינגע צייטונגען איך דיינען שטחל נעלעגט אינד נאך אים דער צי־ר־טונגס־קראאראללע זיך דאריין נעזטעכטע האט־טע, אינד ערזכטע אדען, אהם אינע ווענער צייטונג אב צי־ראפפען. דער יודע נאדם דאריין אינע זעהר האבסטטרונג געבערדע אן, אנט־ווארטעט אין ווענזיי־פפנדער מאנ־ער, אינד שלוג דער הערר־ן מים אינגע צייטונגס־האלטער איך דיא נאזע (?), נאכדעם דער הערר דעם ווארר דורך דיא אללגעמיינע מהיילנאהמע אויך דער בר־יסטליכען בעאפלקרונג״ דיא דיא אנ־וועזענהיט זאמטליכער האנראאצ׳ארען. אונ־טער איהנען דעם אבגעאר־דנעטען איישען פאב־רובסקי, דעם בעאמטען״קאר״פערס דער שטחל־ר־יכטער־אמטעס אונד בעצערקס־געריכטעס אונד אנדערע איינגעגעבענע. נאך דער פ״יער, וועלכע מיט דער אבזונגונג דעם הימנס בעאפפעלגט אונד ״ענעם דעם „מאאמס״ געשלאסענן אללען לעהרערן בה־ריא־ן־גשענקע בעבערריכטן. נאכמטטאאג פאנד אין באנקעט (מאהלצייט) שטאטט.

* (אין מינכען) דער הייפפ־שטאדט פאן באיערן, ערגעגעט אין נאכפאלגנדער פאלל, אבער וועלכען דער „באיערישע לאנד־באטע״, אין פפפפפפען־בלאטט. דען נאכפאלגנדען, פ״ר דיא קאנזער־וואטיפ דענגנגנס־זייטע דיעזעס בלאטטעס האבסט קאראקטער־סטשען בערריכט בריינגט: „(פערהאנגנספאללרע שטרייט אים אינע צייטונג.) מאנאאם, דען 12. דעצעמבער נאכמטטאאג ערהיעלט אים בארזע־ן־קפפפעזעזיז דער אלס נאסט אנזוענדע יידישע קריפפמאן, נאמענס אבערמייער, פאן אינגס לאנדערד־לייטענאנט אן צוויל דייא שוועדע דאלב־שטיבע וואפפן אינגר טאדטלך זין זאלל, אן דען אינגאדעלב־ה. בייריע ווארען אינגען אינגר צייטונג, דיא ערדע צערסט לעזען וואללטט, אן שטייט אן־אטהען, דער טהאטער וואר־דע זא־פארט פערהאפטעט, דער שוועדע־לייטענאנט יודע וואר־דע אן דאס קראנקנזיין געבראכט, פאן אינגע־צייגען ווירד אינס דער פאלל גע־שיכדערט דייא פאלגנ: עס וואר־ען אין 1 אינד אין האלב אוהר־ד־ינגע נאסטע אים באזוגע־ן־פפפפפעזעזיז, דא אים דעזע צייט דיא בארזע מטשאנס־זייטע מאכטע אין נאסט־טאב אן אי־נען יודען הערראן, דער אינגע צייטונגען איך דיינען שטחל נעלעגט אינד נאך אים דער צי־ר־טונגס־קראאראללע זיך דאריין נעזטעכטע האט־טע, אינד ערזכטע אדען, אהם אינע ווענער צייטונג אב צי־ראפפען. דער יודע נאדם דאריין אינע זעהר האבסטטרונג געבערדע אן, אנט־ווארטעט אין ווענזיי־פפנדער מאנ־ער, אינד שלוג דער הערר־ן מים אינגע צייטונגס־האלטער איך דיא נאזע (?), נאכדעם דער הערר דעם עקבא, — בערגינגען שעללען? מאנעסט דוא מיינע דענגסען נאך פערהיכטען מיינע־ר לייסטונגען לאכען? איך פערשטיי־ה־ר, דאס דוא מיינען לאכען ניכט צו גע־רינג בעמעסטען ווירסט.“

„דוא נעפאללסט מיר, — עגמענגעגעט קלבא שבא.

— זא ריגנגען איך דך דענן צום איינזאטער איבע־אללע מיינע הערעדען אינד הייטען. דוא האסט דאס־ר־ן ווארנען, דאס דוא הייטען דיא ״ענסטען יידיע־פלאטעע איינזוטען, דאס דוא שאאפ־שור צור ענסטען צייט גע־שעהן אינד דאס דוא וואללע אין מיינע שטייגע אב־געלעגעטע. דוא האסט דען פערקטיף דעם פע־הים צו בעגאנגען, דאס סאן פערקיפ״ן זך איינגען אינד דיא שטיקע אויסצולעגען, דא פיר מיינען הייזאאלם געזאלאבטען יידיע־ן אללען. בייזט דוא דעם יידישען נעזעטצעס קונדיג?“

„נין, הערר־ן; איך קענגע ניכטס אלס וואס איך אוים דער נעשטכטע אונזטיגס פאלקעס דורך דיא ע־ר־צאהלונגען אנדרע־ר עיאפאהרען האבע. נין בין איך אבע־ר נעראהטען וואר־דע, אין דער לעדרע נאטעטע צו פאר־שען, וואצו איך? אלל דיא נאקען שי־שטעלערטשען האבען דיא ״אלטע שעאר־ט ניכט פאס אנטערגאנגע צו ״ערשטען פערמאכט!“

„שפריך ניכט זא! דיא שי־שטעלערטשען וואר־ען ניכט שולד אן דעם אונטערגאנגע דער הייליגען שעאר־ט.

— איך האבטע, וועגן דאס איין עלעלערטשער וואר־סט. דיר דיא פונקציאנען דעם שלאכטענס אבערבי־אנען, זא מוס איך דאפאן אבזוהען. פאללע מיר, איך ווילל דיך מיינען דיינגען פאר־שטעללען.“

* * *

קלבא שבא האטטע צו ערהיגן דיינגס נאסטעס. דער זין שווינגגאזאהן הערדען אללעט איין נאסטס נאסט־מאהל אין־ערטשען לאסטען: איינע פ״יינדע אים דער נאכבאראשאפט וואר־ען דאצו אינגעלאדען וואר־דען, וואר־דערן מיטטעל מאר־ט וואר. מאכטע דיא ״ייטטען, דאס נעשפאר־ווערדע זיך באלד דעם נאסטען נאצ׳אנאל־אונגלוסט צו.

„וואס זאלל אים יודא וועדען, — שפ״אך קלבא שבא דיא״מענט — דא דאס הייליגדוים אונזטיגס נאס־טעס אין אינע לייבע! דיא בעסטע אונד עדלעסטען, דיא פ״יסטען אונד אפטיסטע, דיא הע״יסטע אונד בעאמטען דינד נעשאפטעט אדע אלס שלאאפטע פע־קיסס. הע״יג־צע־ר״יינגערע בע״יגסט קאמטעס אונס צו מאן דעם פ״יינדעס נעשיקע אונזע־ר אין פ״יסטע נעפאהרטען בריידע אונד שוועסטע־ן, פ״יערזונדעס עדדע שטיגגונג אונד פ״יע־הונדעס פללע ״ענגפדיזן, וועלכע נאך דאס נעפאהרטען יודעדע זאללטען. אבע דען לייסטען דער ראאטשען זאללטטיגונג צו דענגען. האבטען בע־אינגאנגען, דען מאר אין דען וועללטען דעם מעפ״ר־ט ווכען אונד צו פ״יגע. דיא העללדע אונזע־ר אפאלקע מטסטען אין ראם מטס דען וועלדען מהיינען קאמטפפפ־, אם דעם עטטעגטשטען אבבעל אין בלוטשען שוטשפ־יעל צו נעבען, ווי אן יודאא אזוקרנעבלדענגען זינד וועהר־לאן דער נעוואלט דעם אאגטס־ס־ינגענעבען, וואנן ווירד דאס עדגע אונזע־ר לידען קאמטען?“

„ווי זעללבסט, — אנטט אאטס, — האבען אללע דיינע לידען פערשולדט.“

„זא אוים עס, — שפ״אך הורטיגס, דער נוטס־נאכ־באר דעם הויז־הערען, — נאטט האט אונס נעשטאאפט אום אונזע־ר זינדען וועללען.“

„ניכט אלזא, — עטטענגעגעגען אאטס, וועגן דאך זאגע, דאס ווי־ר וועלבסט אונזע־ר אינגלוק פע־שולדטעט אינע־ע אאמע־ן אונד אם בעגאבבבאר־טען ש״ט זאס, עטוואס בלוטטגן. גלייך דאריוף ש״יע דער יודע אונד שפ־אאנ־ס פאס שטוהלע אויף. דער אטטע־טאטער פאסטע אדהן יעאהר אויף אונד בעגרוהטע זיך, דאס דער יודע פאס שטוהל הע־ראבפאללע. דס דער יודע פאס שטוהל הע־ראבפאללע. ס דער אטטע־טאטער וואר־דע יעטצט וועלבסטס האלב אהנמאבטיג אונד מטסטע אין אינגן שטוהל נעזוטצט ווערדען. אדאהן אהלטע מאן אינגן שענד־ארמען אונד אינגן אצט הערביא. דער שענדא־ם פאדדער־טע דען אטטענגאטטער אין מיט דען אטטע־ם צו גע־הען, וואיינ דיעזע מיט דען וואר־טען; „איך עגהיע נערינע מיטי, בעריי־שוללדיגע אפלגנט, דער מאהטער איזט דער אגע־ל־לייטענאנט אינסטער דיענסט, מאקס פלישמאנן, אם אינטע־אגנער. דערזולבע האט זיך אים פעלדעגנע 1870—71 דורך מאפפפפרקיט אינסטעגע־בנעט. דיא אגלדענע מאפפפפרקיט־ס־מעראללע ע״יאהרען, דיא אהרען מאכט ער אים לעטצטען ס״ט־ס־ט־ריקשיגן קריע־גע אין סערבשיגן דיענסטען אונד ע״יאהרב זיך איין דער איינע פע־דדיגענס־מעראללע. הערר־פלישמאנן איזט אין מאפפפע־ער מאנן, דער ניכט אין באזוס וואר־ט צו שפ־עכען פע־מאנ־אללע־ר־נגס אים ע״ה־טצע אונד אאהדהט אויף, אהנע יעאהר בזוהער יע גענען אונד אנגענד יעמאנ־אין בעלי־דינגדעס וואר־ט געשפ־אכען צו האב־בען. פע מים אדהן געסטערן בי״א דעם אבגלוקע דעס אמטפפערגענס אבע״יינזגנגס יידיגן אין פלאאטלכער אהנאהרן אבערפאללען האבען; אנדערס אוים עס דיינען נאהרען בעאאגטען ניכט ע״קלאללן, וויא ע״ר, דער אאגטס זא גטעע מעגטע. פלאטצלך צום האלבע גריי״פען קאנגטע, ער אוזט צו ״ייט גענאנגען, דאס אוזט קינע פ״אגע: אגס וואר־ען אין יודע ניכט אינמאל אינע אה־־פ״יגע וויר־ען. ווי־ר שעהען אבער אין־ך ניכט אן, צו ע״קלאר־ען, דאס דער טהאטער אין דיעזגס אללע ווי־ס מעהר אגזע־ע מ־מ־פאטטגע גע־געסט אלס דער נעששאאטגע יודע; דענן וואר־ע ״יזוגר ניכט יד־יס שטאפ־ע־ע־ע